

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра міжнародного, цивільного та комерційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ МІЖНАРОДНОГО ЦЕНТРУ З
ВРЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ СПОРІВ»**

студентки 2 курсу, 10 м групи,
спеціальності 293 « Міжнародне право»,
спеціалізації
«Міжнародне право»

Донченко Ліани Борисівни

Науковий керівник

к.ю.н.

Михайловський Віктор Ігорович

Гарант освітньої програми

д.ю.н., проф.

Мазаракі Наталія Анатоліївна

Київ-2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИРІШЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ СПОРІВ В РАМКАХ МІЖНАРОДНОГО ЦЕНТРУ З ВРЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ СПОРІВ.....	7
1.1. Генезис правового врегулювання інвестиційних спорів у міжнародному праві.....	7
1.2. Правова природа діяльності Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів	14
1.3. Порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами в рамках Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів.....	20
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ МІЖНАРОДНОГО ЦЕНТРУ З ВРЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ СПОРІВ.....	25
2.1. Порядок визнання та виконання рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів.....	25
2.2. Особливості механізму перегляду та скасування рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів.....	32
2.3. Розгляд спорів та виконання рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів за участю України.....	36
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	44

ВСТУП

Актуальність дослідження. В епоху глобалізації міжнародних економічних відносин зростає роль іноземних інвестицій як одного з важливих факторів розвитку національних економік. Безпека інвестицій і справедливого поводження з ними є однією з ключових проблем і актуальних питань, що підіймаються іноземними інвесторами при здійсненні ними транскордонних капітало вкладень. Це викликало необхідність створення міжнародних механізмів вирішення інвестиційних спорів та виконання рішень щодо їх врегулювання.

Проблема вирішення міжнародних інвестиційних спорів та виконання рішень відповідних органів є досить актуальною в сучасних умовах у зв'язку з тим, що кількість позовів поданих в національні суди держав, міжнародні арбітражні органи, та в Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів, з кожним роком зростає.

Водночас, відсутність комплексних досліджень щодо виконання рішень Міжнародного центру з врегулювання міжнародних інвестиційних спорів, так і безпосередньої практики міжнародних судів і арбітражів з цього питання дозволяє нам обґрунтовувати наявність підстав для здійснення комплексного теоретико-практичного дослідження.

Підґрунтям для подальшого дослідження теми слугують праці українських та зарубіжних вчених-правників: К.П.Бондар [23], Є. В. Воронюк [24], С. В. Деркач [25], В.М.Коссак, О.В. Коч [28], М.Ю. Кравчук [29], Д.К. Лабін [30], М.М. Лазаренко [31], В.М. Лисиця [33], І.А. Негода [36], А. В. Нестеренко [37], Т. В. Новікова [38], С. Р.Оганезова [39], І.В. Рачков [42], Ю.М. Юркевич [27], та інші.

Мета дослідження. Автор випускної кваліфікаційної роботи ставив за мету дослідження інституту виконання рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів в аспекті генезису правового врегулювання інвестиційних спорів у міжнародному праві та розгляду спорів та виконання

рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів за участю України.

Для досягнення цієї мети було поставлено такі завдання:

- розкрити генезис правового врегулювання інвестиційних спорів у міжнародному праві;
- окреслити правову природу діяльності Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів;
- охарактеризувати порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами в рамках Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів;
- визначити порядок визнання та виконання рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів;
- визначити особливості механізму перегляду та скасування рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів;
- розглянути спори та виконання рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів за участю України;
- сформулювати висновки, а на їх основі рекомендації на підставі проведеного дослідження.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, що виникають у зв'язку з виконанням рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів.

Предметом дослідження є механізм розгляду спорів та виконання рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів.

Методи дослідження. Методологічною основою є комплексний підхід до аналізу та вивчення спорів та виконання рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів.

Для дослідження застосовувалися такі наукові методи:

Логіко-історичний, який дозволяє розкрити еволюцію правового врегулювання інвестиційних спорів у міжнародному праві у розрізі історичної ретроспективи та досягнень сучасності.

Системного аналізу соціальних явищ, за допомогою якого досліджувався зміст відносин, що характерний для інвестиційних спорів у міжнародному праві.

Догматичний – для дослідження змісту законодавчих положень про нормативне регулювання інвестиційних спорів у міжнародному праві.

Діалектичний метод наукового пізнання - для дослідження від абстрактного до конкретного, та від конкретного до абстрактного щодо відносин, що складають базу регулювання інвестиційних спорів у міжнародному праві.

Наукова новизна полягає у тому, що автором було здійснено комплексне дослідження теоретичних і практичних аспектів правової природи розгляду спорів та виконання рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів, у тому числі й за участю України.

Окремі положення випускної кваліфікаційної роботи викладено у статті «Розгляд спорів та виконання рішень міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів за участю України», що опублікована у збірнику наукових статей «Міжнародне право: трансформація доктрини та практики». К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. С. 42 - 49.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що їх зміст може бути використаним в науково-дослідних роботах з проблем міжнародно-правового регулювання інституту розгляду спорів та виконання рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів і його внутрішньодержавного розуміння. Матеріали роботи можуть використовуватися в процесі викладання основних курсів з міжнародного публічного права і міжнародного приватного права.

Структура роботи обумовлена метою і предметом дослідження та авторським підходом до розгляду обраної теми.

Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, які включають в себе шість підрозділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 51 сторінку, із яких основна частина роботи займає 43 сторінки. Список використаних джерел складається з 71 найменування.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИРІШЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ СПОРІВ В РАМКАХ МІЖНАРОДНОГО ЦЕНТРУ З ВРЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ СПОРІВ

1.1. Генезис правового врегулювання інвестиційних спорів у міжнародному праві

Інвестиційне законодавство відіграє важливу роль у вирішенні завдання модернізації економіки, а також, як окремий випадок, в створенні міжнародного фінансового центру, який є ринком капіталів, або ринком інвестицій [47].

Міжнародно-правове регулювання іноземних інвестицій, і природньо – інвестиційних спорів, історично формувалося під впливом норм загального міжнародного права з питань дипломатичного захисту громадян і їх власності за кордоном, а також відповідальності держави за заподіяння шкоди іноземним особам та їх майновим інтересам [30].

Виникнення інвестицій як майна приватної особи, що вкладається в засоби виробництва (капітал), було пов'язано з переходом від феодальної до капіталістичної системи господарювання.

Як відзначав К. Маркс: «перетворення грошей і товарів в капітал можливо лише при певних обставинах, коли існують два різних суб'єкта, які можуть вступити в контакт: «з одного боку, власник грошей, засобів виробництва і життєвих засобів, якому потрібно закупити чужу робочу силу для подальшого збільшення присвоєної їм суми вартості; з іншого боку, вільні робочі, продавці власної робочої сили і, отже, продавці праці»[35, с.114].

У той же час приватна власність і її правове регулювання виникли набагато раніше - в епоху Стародавнього світу. Прообразом сучасного міжнародного інвестиційного права в ті часи було «право народів» (jus gentium), яке регулювало відносини з участю пригорнув (іноземних громадян) у Стародавньому Римі [29].

З розвитком капіталістичних відносин, і в першу чергу зі злиттям банківського і промислового капіталу, формуванням на їх основі фінансового капіталу, утворенням монополій і посиленням вивезення капіталу за кордон в кінці XIX ст.- початку XX ст., виникла необхідність правової регламентації такого роду відносин, яке змінювалося в різні періоди своєї історії.

У юридичній науці робилися спроби розкрити етапи такого регулювання. За класифікацією Соранрадж розрізняють:

1) період з моменту закінчення колоніалізму, який характеризувався конфронтацією між країнами, що розвиваються і іноземними інвесторами.

На даному етапі розвинуті капіталістичні держави наполягали на прийнятті норм міжнародного права, що встановлюють стандарти захисту іноземних інвестицій, а країни, що розвиваються - на здійсненні національного контролю над іноземними інвестиціями, включаючи проведення націоналізації іноземної власності;

2) період раціоналізації, протягом якого країни, що розвиваються продовжили спроби врегулювати іноземні інвестиції на своїй території.

При цьому на міжнародному рівні було розпочато роботу по дослідженню ролі розшифрувати ТНК і розробці необхідних норм права;

3) період пристосування і узгодження інтересів, коли на міжнародному рівні стали прийматися правові акти, що стосувалися здійснення іноземних інвестицій [67, с.13-14].

На наш погляд, Соранраджабсолютно справедливо зазначив, що «історія міжнародно-правового регулювання іноземних інвестицій була і залишається пов'язаною з протиріччями між двома сторонами: країнами, що розвиваються і які прагнуть здійснювати національний контроль над іноземними інвестиціями на своїй території, і розвиненими країнами, що представляють інтереси своїх інвесторів і прагнуть створити для них міжнародно-правові гарантії» [67, с.14].

Аналізуючи історичні події, а з ними і розвиток правового врегулювання інвестиційних спорів у міжнародному праві, виділяємо, на нашу думку, найвагоміший, епохальний етап: до Другої світової війни та після Другої світової.

До Другої світової війни вони повністю залежали від національного законодавства та національних судів. У ту епоху найважливішим питанням був захист іноземних інвесторів від влади приймаючої держави, враховуючи, що приймаюча держава могла б подавати всі суперечки з інвесторами до власних судів.

Так, громадяни могли вимагати дипломатичного захисту від рідної держави навіть після вирішення спору, однак інвестор не мав власних засобів правового захисту [60].

Таким чином, на інвестора поширювалося муніципальне право приймаючої держави та міжнародне звичаєве право [60]. На додаток до цього, приймаюча держава могла експропріювати інвестиції іноземця без будь-якої компенсації. Інвестори не мали можливості розпочинати свої спори в міжнародних, об'єктивних та неупереджених умовах. Вони були зобов'язані вирішувати спори у національних судах, тому що в ту епоху не було практики виконання приймаючою державою рішення національного суду держави-інвестора. У той час така ідея суперечила ідеї державного суверенітету в аспекті недотримання принципу рівності між державами. Тому, перш ніж інвестувати в державу, іноземний інвестор мав розсудливо проаналізувати всі фактори та ризики [60].

Для вирішення міжнародних інвестиційних спорів діяли національні суди приймаючих інвестиції держав. Крім того, загальні (звичаєві) правила посилаються на національні суди, оскільки вважалося, що краще вирішувати спори там, де були здійснені інвестиції [55]. Це означало, що іноземний інвестор підпадав під дію муніципального законодавства держави перебування, і спір вирішувався судом, який вже частково розглядав цю справу.

У свою чергу, розгляд інвестиційних спорів у суді приймаючої держави мав деякі переваги, такі як законність, прозорість та підзвітність, чого не мали інші

механізми врегулювання спорів. Крім того, існували деякі держави, які вже мали досвід та експертів з інвестиційних спорів.

Однак, варто зазначити, що така ситуація була не у всіх країнах, зважаючи на той фактор, що іноземні інвестиції зазвичай надходили з розвинених країн до країн, що розвиваються. Законодавство країн, що розвивалися, не відповідало вимогам міжнародних інвестиційних спорів, а суди таких країн не мали достатньо досвіду для їх справедливого вирішення. Крім того, національні суди знаходилися під впливом свого уряду, який повсякчас міг впливати на них, «змушуючи» приймати несправедливі рішення щодо іноземних інвесторів [50].

Таким чином, можна підсумувати, щорозгляд інвестиційних спорів відбувався національними судами приймаючих країн, регулювався місцевим законодавством (муніципальним правом). Це мало як свої переваги, так і свої недоліки, зокрема: формування єдиної практики вирішення інвестиційних спорів, створення умов для залучення іноземних інвесторів завдяки формуванню сильних національних та міжнародних судових інституцій [11]; низькі шанси виграти справу у іноземної фізичної особи-інвестора у національному суді приймаючої країни.

Світ, зазнавши глобальних політичних змін, після Другої світової війни, зіткнувся з економічною депресією [49, с. 71]. У 1947 р. укладення Генеральної угоди про тарифи та торгівлю (далі - ГАТТ) змістило правову базу міжнародних торговельних відносин з двосторонніх до багатосторонніх угод. Крім того, ГАТТ вніс пропозицію, спрямовану на досягнення лібералізації світової торгівлі. Однак ГАТТ не змогла досягти мети щодо інвестицій. Інвестиції потребували регулювання поза межами ГАТТ, що значною мірою означало їх відокремлення від торгівлі [2].

По-перше, вони поширили охорону договорів на корпоративних осіб; по-друге, післявоєнні угоди регулярно охоплювали захист від валютного контролю. А найбільш суттєвою зміною було те, що ці угоди включали положення про вирішення спорів, що означало, що країна перебування може підлягати

юрисдикції міжнародного трибуналу без її згоди. Захист інвестицій став основною метою угод FCN після Другої світової війни.

Першим кроком щодо розвитку правового регулювання міжнародних інвестицій стала Гаванська хартія 1948 р., але вона не змогла отримати підтримки від достатньої кількості штатів частково через протидію від бізнес-спільноти [1]. Наступними кроками стало створення Міжнародного кодексу справедливого ставлення до іноземних інвестицій міжнародної торгової палати (1949), Міжнародна конвенція про взаємні відносини щодо захист прав приватної власності в іноземних країнах (1957), приватне зусилля, відоме як Конвенція Абс-Шоукросса та організація економічного співробітництва та розвитку (далі - OECD) проекту Конвенції про охорону іноземної власності (1967).

Незважаючи на те, що ці пропозиції не були прийняті, вони вплинули на розвиток проекту ВІТ [56].

Зважаючи на вищенаведені факти, з метою врегулювання інвестиційної діяльності і унормування порядку вирішення спорів, почали обговорюватися двосторонні інвестиційні договори (далі - ДІД). Основною перевагою ДІД була простота у складанні, порівняно з багатосторонніми договорами, де майже неможливо було врахувати інтереси декількох держав.

Так розпочався новий і важливий етап історичного розвитку сучасного міжнародного інвестиційного права наприкінці 1950 -х років, коли окремі європейські країни почали вести переговори про двосторонні договори. Швейцарія, Франція, Велика Британія, Нідерланди та Бельгія розпочали домовлятися у порівняно короткий термін. Ці країни прагнули створити базову міжнародну правову базу для регулювати інвестиції громадян однієї країни на територію іншої.

Визначально, що майже всі ДІД включають в себе арбітражний варіант вирішення спору між договірними державами. Крім арбітражу між державами-інвесторами, існують інші механізми врегулювання спорів існують у ВІТ (національні суди, дипломатичний захист).

Щодо дипломатичного способу вирішення інвестиційного спору. Даний метод дипломатичного захисту розглядав рідну державу як сторону, а не іноземного інвестора, проти держави перебування. Іноземні інвестори не мали прямого доступу до міжнародних засобів правового захисту проти приймаючої держави через порушення їх прав [56]. Вони залежали від власних урядів, які могли захистити їх на міжнародному рівні, і для цього їм доводилося переконувати свої рідні державизахищати свої права в таких міжнародних справах і відповідати певним умовам: іноземний інвестор повинен був бути громадянином держави, що надає дипломатичний захист (будь то фізична особа чи корпорація); інвестор повинен був бути громадянином такої держави безперервно (хоча у наукових колах це досьгодні спірний момент, деякі вчені вважають, що це мав бути просто громадянином країни без вимоги про безперервність до моменту вирішення спору); останньою вимогою для подання заяви про дипломатичний захист було те, що іноземні інвестори повинні були вичерпати місцеві засоби правового захисту в приймаючих країнах.

Основою процесу дипломатичного захисту були переговори. Якщо переговори не принесуть результатів, держава, що захищає, може передати спір до Міжнародного суду (далі - МС) [56] – органу Організації Об'єднаних Націй (далі - ООН), до якого могли звернутися лише держави, а рішення суду було остаточним і обов'язковим для сторін.

У МС рідко траплялися справи щодо інвестиційних спорів, але важливо проаналізувати недосконалість систем вирішення спорів МС за допомогою відомої справи - ELSI [18]. По-перше, Суд складався з п'ятнадцяти суддів з різних країн, які мали різну точку зору та які мали різні правові системи. Тому застосування різних правових аспектів може бути цінним для репутації Суду, наприклад вдосконалення нових принципів міжнародного права з урахуванням різних культур та традицій цих країн.. По-друге - перевірка довільності Суду, яка використовує совість як стандарт, означає, що попереднє рішення про те, чи є поведінка уряду неправомірною чи ні, не буде використовуватися як прецедент

для наступної справи, пов'язаної з свавіллям дій іншого уряду. Це виключає передбачуваність і стабільність. [17].

Дипломатичний захист та процес МС є останніми етапами врегулювання інвестиційних суперечок, які однаково витрачають час. Рішення ELSI, безперечно, буде еталонним прикладом у майбутній оцінці охорони власності.

Таким чином, з другої половини ХХ ст. активно стали розвиватися міжнародні публічно-правові інструменти регулювання інвестиційних відносин, зокрема і спорів. У зв'язку з відсутністю багатосторонньої угоди по правовому регулюванню іноземних інвестицій на перший план виходить двостороннє співробітництводержав. Кількість двосторонніх міждержавних угод про заохочення і взаємний захист іноземних інвестицій, або двосторонніх інвестиційних договорів (ДД), неухильно зростає.

Правова природа спорів між державою та іноземним інвестором носить комплексний характер. Ця теза обґрунтовується декількома факторами.

По-перше, причиною виникнення спору може служити не тільки порушення внутрішнього права держави, що відноситься до приватної сфері, а й порушення міжнародного договору, наприклад, ДД. У таких випадках держава виступатиме в якості суб'єкта міжнародного права, порушивши свої зобов'язання за міжнародним договором, а іноземний інвестор - бенефіціаром прав, наданих цим міжнародним договором.

По-друге, для вирішення спору по суті може застосовуватися внутрішнє право держави-реципієнта, а також міжнародне публічне право. І, по-третє, важливим фактором, що підтверджує комплексний характер міжнародних інвестиційних суперечок, є те, що механізми їх вирішення утворені за допомогою міжнародних договорів.

Таким чином, слід відзначити, історичні передумови формування та розвитку інституту правового врегулювання інвестиційних спорів у міжнародному праві можна виокремити на такі етапи:

- до Другої світової війни: національні суди приймаючої держави; дипломатичний захист проти приймаючої держави; міжнародні механізми врегулювання – міжнародний суд ООН, ідея якого полягала в тому, що повинен був бути дотриманий баланс захисту державного суверенітету та захист інтересів іноземного інвестора відповідно до міжнародного права;
- після Другої світової війни: арбітраж за ДІД розглядався як рішення для захисту іноземного інвестора та інвестицій, але залишалися ті ж проблеми, які були й до війни, такі як вплив суверенітету держави на практиці;
- сучасний: надання іноземним інвесторам можливість захистити себе на міжнародній арені задля чого і створений Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів.

1.2. Правова природа діяльності Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів

Історично захист іноземних інвестицій реалізовувався механізмами, передбаченими міжнародним публічним правом. Іноземний інвестор, який зазнав збитків у зв'язку з діями держави, на території якої знаходилася його власність, міг вдатися лише до дипломатичного захисту або захисту національного суду приймаючої інвестиції держави.

Величезним кроком вперед в напрямку розвитку міжнародного економічного співробітництва, а також міжнародного комерційного арбітражу стала Конвенція ООН про визнання і приведення у виконання іноземних арбітражних рішень 1958 р. [3] (далі - Нью-Йоркська конвенція), основна мета якої полягає в тому, щоб не допустити дискримінації щодо іноземних і «не внутрішніх» арбітражних рішень, вона накладає на учасників зобов'язання забезпечити визнання і виконання рішень в правових системах держав таким же чином, що і внутрішні рішення.

Особливість Нью-Йоркської конвенції в тому, щонад її діє відносно рівноправних сторін, а саме, її положення застосовуються «щодо визнання і приведення у виконання арбітражних рішень, винесених на території держави іншої, ніж держава, де порушене клопотання про визнання і приведення у виконання таких рішень, у спорах, сторонами в яких можуть бути як фізичні, так і юридичні особи» (ст. 1 Конвенції) [3].

Разом з тим проблеми, що виникають у зв'язку з розглядом суперечок за участю держав, наприклад про юрисдикційний імунітет держави, Нью-Йоркською конвенцією так і не були вирішені. У зв'язку з цим навіть в умовах формування в рамках Нью-Йоркської конвенції ефективного глобального механізму забезпечення примусового виконання рішень, винесених з інвестиційних спорів, в яких стороною виступала держава, виявилася невирішеною. Особливо гострою ця проблема стала в 1960-і роки в зв'язку з розвитком національно-визвольного руху в країнах, що розвиваються [3].

Прагнення гарантувати можливість втілення рішень, прийнятих з дотриманням традицій третейського (арбітражного) розгляду стосовно інвестиційних спорів, а також вирішити проблеми, пов'язані з імунітетом держави як учасника спору, спонукало зацікавлені держави (перш за все експортерів капіталу) сформувати механізм, що поєднує в собі як елементи традиційного комерційного арбітражу, так і елементи міжнародної системи захисту інвесторів, заснованої на міжнародно-договірному зобов'язанні держави підкоритися юрисдикції міжнародного третейського суду [46, с.108].

В умовах глобалізації світової економіки темпи зростання прямих іноземних інвестицій випереджають міжнародно-правове регулювання інвестиційної діяльності. Значну роль у встановленні міжнародного правопорядку в здійсненні інвестиційної діяльності і розвитку співробітництва в цій сфері мають норми «м'якого права».

Об'єктивна реалізація інвестиційних відносин на національному рівні означає, що норми національного права також є джерелами регулювання іноземних інвестицій.

Відповідно, в цілому національні та міжнародні норми складають нормативну основу міжнародно-правового режиму іноземних інвестицій. Складність вирішення проблем міжнародно-правового регулювання інвестиційної діяльності обумовлена різними підходами до визначення її міжнародно-правового режиму, який формувався протягом усього двадцятого століття і тісно пов'язаний з доктриною і практикою міжнародного права, включаючи здійснення державами-реципієнтами суверенних прав над своїми природними ресурсами.

Розвиток правового регулювання інвестиційних спорів багато в чому залежить від з'ясування міжнародно-правового режиму іноземних інвестицій та його реалізації у практичній діяльності суб'єктів інвестиційної діяльності.

Акти застосування права виступають останнім необхідним елементом в механізмі правового регулювання інвестиційних відносин, ускладнених іноземним елементом. Вони є результатом владних дій суду по вирішенню інвестиційних спорів за участю іноземних осіб та виконавчих органів влади у формі індивідуальних правових актів, гарантуючи здійснення прав і виконання обов'язків учасників інвестиційних правовідносин [33, с.312].

У деяких країнах, що розвиваються існують спеціальні закони про режим іноземних інвестицій, чії норми носять матеріально-правовий характер: вони визначають режим інвестованого капіталу. На базі цих спеціальних законів укладаються договори про заохочення і взаємний захист інвестицій, які в кінцевому підсумку регулюють відносини між інвестором та приймаючою інвестиції державою. Як зазначає Браун Ч., юридична природа таких договорів спірна [52].

Важливе значення при цьому має питання про порядок розгляду інвестиційних спорів: інвестор і держава інвестора прагнуть передбачити

арбітражний порядок і таким чином вилучити ці суперечки з компетенції державних судів країн, що розвиваються.

Інституційні основи правових механізмів вирішення інвестиційних спорів були закладені з прийняттям Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами (Вашингтонська Конвенція 1965 року, Конвенція ICSID), яка ввела в дію Міжнародний центр по врегулюванню інвестиційних спорів [4].

Міжнародний центр врегулювання інвестиційних спорів (International Center for Settlement of Investment Disputes/ICSID) (далі - ICSID) є міжнародним арбітражним закладом, створеним в 1966 році для вирішення судових спорів та примирення між міжнародними інвесторами та державами-членами [27].

ICSID став глобальним арбітражним інститутом, метою якого є вирішення спорів між приватними інвесторами та державами-реципієнтами.

Сама ж історія ICSID бере початок з середини XX ст., а саме 1950-1960 роки, коли Організацією європейського економічного співробітництва (нині Організація економічного співробітництва та розвитку) були зроблені перші спроби створення основи для захисту міжнародних інвестицій.

У 1961 році АронБрочес, який пізніше став Генеральним радником Міжнародного банку реконструкції та розвитку (далі - МБРР), розробив ідею багатосторонньої угоди для вирішення індивідуальних інвестиційних спорів в кожному конкретному випадку, на відміну від нав'язування результатів на основі стандартів. А. Брочес провів конференцію з експертами у сфері юриспруденції з усіх частин світу, включаючи Європу, Африку й Азію, щоб обговорити і скласти попередню угоду. Персонал МБРР написав офіційний проект угоди та консультувався з юридичними представниками Ради директорів МБРР, щоб завершити проект і схвалити його [59].

Рада директорів схвалила остаточний проект угоди та назвала її Конвенцією про врегулювання інвестиційних спорів між державами та громадянами інших держав, і 18 березня 1965 року президент МБРР поширив Конвенцію серед

держав-членів для підпису. Двадцять країн негайно ратифікували Конвенцію, яка стала офіційно чинною 14 жовтня 1966 року.

ICSID входить до складу Світового банку і його місцезнаходження «знаходиться в головному офісі Міжнародного банку реконструкції та розвитку» [4]. Відповідно до статті 1 (2) Конвенції ICSID, метою ICSID є «надання можливостей для примирення та арбітражу інвестиційних спорів між Договірними Державами та громадянами інших Договірних Держав відповідно до положень цієї Конвенції» [4].

Розглядаючи зміст Вашингтонської конвенції 1965 р. слід зазначити, що вона розкриває структурні елементи ICSID. Зокрема, організаційно ICSID складається з Адміністративної ради та секретаріату, які обіймають керівні посади і координують діяльність Центру (розділ 2 і 3 Конвенції). Адміністративна рада формується за допомогою участі двох представників від кожної Договірної Держави. Головою Адміністративної ради є президент Міжнародного банку реконструкції та розвитку, а в його відсутність - виконуючий обов'язки президента банку. Характер діяльності Ради носить тимчасовий характер. Рада проводить щорічні збори, а в разі якщо було прийнято відповідне рішення або проявлена ініціатива зі сторони Голови, Генерального секретаря або не менше ніж п'яти членів Ради, можуть проводитися і інші засідання. Рішення Ради приймається більшістю голосів його членів, при цьому кожен член Ради має один голос. За рішенням Ради голосування може проводитися без скликання його членів - заочно, при цьому таке рішення повинно бути прийнято двома третинами голосів членів Ради.

Секретаріат ICSID складається з генерального секретаря, одного або більше заступників Секретаря і персоналу. Генеральний секретар є юридичним представником і головною посадовою особою ICSID і відповідає за управління ним, включаючи призначення співробітників, відповідно до положень Вашингтонської конвенції 1965 року [4].

Кожна Договірна Держава може призначити в список примирителями і список арбітрів по чотири людини, які можуть, але не обов'язково повинні бути її громадянами. Голова Адміністративної ради може призначити в кожен список по 10 чоловік. Особи, призначені таким чином в список, повинні мати різне громадянство [4].

Сама Адміністративна рада має судовий імунітет. Її майно недоторканне, а доходи, отримані в процесі діяльності, звільняються від будь-якого оподаткування та від відповідальності за їх сплату. Голова, члени Адміністративної ради, особи, що виступають в якості примирителями або арбітрів, члени комітету *ad hoc*, а також співробітники і службовці секретаріату користуються судовим імунітетом у відношенні дій, вчинених ними при виконанні своїх функцій [69].

Велика арбітражна практика ICSID по тлумаченню основоположних норм ДД, що здійснюється в процесі розглядів у спорах між державою та іноземним інвестором, зачіпає багато актуальних питань теорії і практики міжнародного публічного права.

Так, положення багатьох міжнародних договорів в даній сфері як результат компромісу між різними країнами не є в достатній мірі чіткими і допускають різне тлумачення; норми міжнародного права розрізнені і часто носять рекомендаційний характер для держав. У результаті зросла роль міжнародних комерційних арбітражів, зокрема Міжнародного центру по врегулюванню інвестиційних спорів (ICSID), які в ряді випадків формулюють правила, використовувані в подальшому при вирішенні інвестиційних суперечок, фактично виконуючи правотворчу функцію замість держав. Формування при цьому величезного масиву міжнародної арбітражної практики ставить нові питання, причому не тільки перед сучасною юридичною наукою, а й перш за все перед державами як творцями норм міжнародного та національного права [20].

Таким чином, слід відзначити, що ми приходимо до висновку, що будучи заснованим на міжнародній угоді - Вашингтонської конвенції 1965 р. ICSID

посідає особливе місце в системі недержавних юрисдикційних органів. З одного боку, правовою основою діяльності ICSID є міжнародний договір, який зобов'язує держави - учасників зобов'язання виконувати рішення ICSID так, як якщо б це були рішення суду вищої інстанції держави (ст. 26). З другого боку - механізм, запропонований в рамках Конвенції, має всі риси міжнародного третейського суду - комерційного арбітражу [46, с. 108].

Поява такого міжнародного органу носить об'єктивний характер. Цьому сприяла сама історія міжнародного інвестиційного права (МІП), яке спочатку формувалося в значній мірі в сфері арбітражно-судового захисту іноземної власності.

1.3. Порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами в рамках Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів

Вашингтонська Конвенція розглядає дві основні форми вирішення спорів: примирення сторін або, якщо не була досягнута згода протягом трьох (шести) місяців від отримання письмового повідомлення з точним викладенням позиції щодо предмету спору, арбітражне провадження.

Як встановлено п. 1 ст. 28 Конвенції ICSID будь-яка Договірна держава або особа Договірної держави, що бажає звернутись до примірювальної процедури, звертається з відповідною заявою, складеною в письмовій формі, до Генерального секретаря, який направляє копію заяви іншій стороні [4].

Пунктом 2 ст. 28 Конвенції ICSID (2) встановлюються вимоги до заяви: вона повинна містити відомості з питань, які були підставою для виникнення спору, відомості про сторони та їх згоду на введення примірювальної процедури у відповідності з Правилами проведення примірювальної процедури та арбітражу [4].

Наступним кроком є реєстрація заяви Генеральним секретарем або відмова у реєстрації у випадку, коли на підставі інформації, яка міститься в заяві, він дійде до висновку про те, що даний спір дійсно знаходиться поза компетенцією Центру (п. 3 ст. 28 Конвенції ICSID) [4].

Після реєстрації заяви ув найкоротший термін засновується примірювальна комісія (іменована надалі «Комісія»), яка складається з одного або непарної кількості посередників, що призначаються у відповідності із згодою сторін (ст. 29 Конвенції ICSID). У той же час, передбачено, що У випадку, якщо сторони не домовились про кількість посередників та про порядок їх призначення, Комісія складається з трьох Посередників, по одному з яких призначає кожна із сторін, а третій, що є головою комісії, призначається за згодою сторін (п. п. б п.2 ст. 29 Конвенції ICSID) [4].

До обов'язків комісії входить встановлення обставин, з приводу яких між сторонами виник спір, і докладання всіх зусиль для винесення рішення, яке задовольняло б обидві сторони. З цією метою комісія має право на будь-якій стадії розгляду спору і час від часу пропонувати сторонам умови, на яких спір може бути врегульований.

Сторони зобов'язані добросовісно співпрацювати з комісією, щоб вона могла виконати покладені на неї функції, і найсерйознішим чином ставитись до рекомендацій комісії. Якщо сторони досягнуть згоди, Комісія складає доповідь із вказівкою спірних питань і записом про те, що сторони досягли домовленості. Якщо в який-небудь момент процедури примирення комісія дійде висновку про те, що досягнення домовленості між сторонами є малоімовірним, вона припиняє процедуру і складає доповідь із вказівкою суті спору і записом про те, що сторонам не вдалося дійти згоди. У випадку неявки однієї із сторін або відмови від участі в процедурі примирення комісія припиняє процедуру і складає про це доповідь із записом про неявку або відмову сторони від участі в процедурі [4].

Якщо ж примирення неможливе, то ICSID виносить аргументоване рішення на користь однієї з сторін; така процедура має назву арбітражу [4].

Передумови та як проходить арбітражне провадження визначено у Главі IV Вашингтонської конвенції. Як і у випадку з примиренням, необхідно надіслати відповідну заяву (ст. 36 Конвенції ICSID) [4].

Арбітраж засновується в найкоротший строк та складається з одного або непарної кількості арбітрів, призначених відповідно за згодою сторін. Більшість Арбітрів не повинні бути громадянами Договірної держави, яка виступає в якості сторони в спорі, або громадянами. Договірної держави, особа якої є стороною в спорі, при цьому, однак, положення даної статті не можуть бути застосовані, якщо мова йде про Арбітраж, який складається з одного арбітра, або якщо кожний член Арбітражу був призначений за згодою сторін (ст. 37 Конвенції ICSID) [4].

Важливо зазначити те, що арбітраж розглядає спір, згідно з нормами права, відповідно до згоди кожної із сторін. У разі відсутності такої згоди арбітраж повинен застосувати право Договірної держави, що виступає як сторона в спорі, а також норми міжнародного права, які можуть бути застосовані (п.1 ст. 42 Конвенції ICSID). Арбітраж не вправі приймати невизначені рішення (рішення *non liquet*), посилаючись на відсутність або неясність правових норм (п.2 ст. 42 Конвенції ICSID) [4].

Арбітраж приймає рішення більшістю голосів Арбітрів, яке здійснюється в письмовій формі та підписується Арбітрами, що голосували за це рішення (п.1-2 ст. 48 Конвенції ICSID) [4].

Далі процедурно йде направлення завірених копій рішення сторонам. Особливістю є те, що рішення вважається прийнятим в день відправки його завірених копій сторонам(п.1-2 ст. 49 Конвенції ICSID) [4].

Ключовим питанням будь-якого механізму вирішення спорів є питання ефективності рішень. Це забезпечується тим, що вони є не лише остаточними та обов'язковими, але й при необхідності мають юридичну силу.

Відмінність між визнанням та примусовим виконанням рішень має практичне значення, особливо тому, що завдяки міжнародним механізмам

виконання таких як Конвенція ICSID або Нью-Йоркська конвенція, ніякої окремої процедури визнання (у сенсі подвійної екзекватури) не потрібно для забезпечення примусового виконання. В інвестиційному арбітражі переважною моделлю є визнання та виконання рішень через державні суди третіх країн відповідно до положень Конвенції ICSID або Нью-Йоркської конвенції[4].

Обидві конвенції зазначають, що арбітражні рішення є остаточними та обов'язковими для конкретних сторін у спорі, і що вони можуть бути визнані та застосовані також в інших державах, які є сторонами договору, але не брали участі в інвестиційному спорі [53, с.155].

Важливо зазначити, що останнім часом остаточність рішень ICSID є дискусійним питанням, оскільки Конвенція передбачає внутрішній механізм скасування арбітражного рішення. Так, ч. 1 ст. 52 Конвенції ICSID встановлено право вимагати скасування рішення за наявності однієї з наступних обставин:

- трибунал було неналежним чином утворено;
- трибунал перевищив свої повноваження;
- мав місце підкуп арбітра;
- суттєве відхилення від процедури;
- рішення не було належним чином обґрунтовано[4].

Рішення інших інвестиційних арбітражів можуть бути скасовані lex arbitri (тобто за місцем арбітражу).

Рішення Арбітражу є зобов'язуючим для сторін і не підлягає апеляції або іншому способу оскарження, за винятком тих, які передбачені в цій Конвенції. Кожна з сторін зобов'язана підкоритись та здійснювати дії, що відповідають вимогам рішення Арбітражу, за винятком випадків, коли виконання рішення було призупинено у відповідності з положеннями даної Конвенції (п.1 ст. 53 Конвенції ICSID) [4].

Таким чином, слід відзначити, що відповідно до Конвенції ICSID, згода може бути надана заздалегідь стосовно певного класу майбутніх спорів; положення про майбутні суперечки є загальною рисою інвестиційних угод між

Договірними Державами та інвесторами, які є громадянами інших Договірних Держав; сторони обумовлюють, що Інвестор є громадянином Договірної Держави; застосованим правом є право, узгоджене сторонами (вони можуть посилатися на національне законодавство, міжнародне право, комбінацію національного та міжнародного законодавства або закон, заморожений у часі або з певними змінами); Конвенцією ICSID чітко визначена процедура: направлення заяви, реєстрація заяви Генеральним секретарем, заснування арбітражу в найкоротший строк, розгляд спору зі здійсненням процедури, передбаченою даною Конвенцією з застосуванням Правил арбітражного вирішення спорів, якщо сторони не домовились про інше, прийняття рішення більшістю голосів Арбітрів, направлення завірених копій рішень сторонам.

РОЗДІЛ 2.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ МІЖНАРОДНОГО ЦЕНТРУ З ВРЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ СПОРІВ

2.1. Порядок визнання та виконання рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів

Особливості правової природи міжнародного інвестиційного арбітражу безпосередньо впливають на режим визнання і приведення у виконання його рішень, що призводить до складної системи правового регулювання даної процедури. Як зазначає З. Фархутдинов, «сутність регулювання міжнародних інвестиційних правовідносин полягає в гармонійному поєднанні принципів і норм міжнародного права і норм національного права» [44]. Це стосується, в тому числі, і процедури визнання і приведення у виконання рішень міжнародних інвестиційних арбітражів.

Приведення до виконання рішень ICSID врегульовано в розділі IV ч. 6, ст. 53-55 Конвенції ICSID [4]. Стаття 53 (1) Конвенції ICSID передбачає, що рішення Арбітражу є зобов'язуючим для сторін і не підлягає апеляції або іншому способу оскарження, за винятком тих, які передбачені в цій Конвенції. Кожна з сторін зобов'язана підкоритись та здійснювати дії, що відповідають вимогам рішення Арбітражу, за винятком випадків, коли виконання рішення було призупинено у відповідності з положеннями даної Конвенції [4]. У зв'язку з цим сторони часто виконують рішення ICSID без необхідності втручання суду.

Стаття 54 (1) Конвенції ICSID передбачає, що кожна Договірна держава визнає рішення Арбітражу, яке прийняте у відповідності з цією Конвенцією в якості зобов'язуючого та яке забезпечує виконання грошових зобов'язань, покладених рішенням Арбітражу, в межах своєї території, так якби це було остаточне рішення судового органу цієї держави. Договірні держави, що мають

федеративний устрій, має право забезпечити виконання рішення Арбітражу в межах або через федеральні судові органи та може передбачити, що такі судові органи будуть розглядати рішення Арбітражу так, якби це було остаточне рішення судового органу держави, який входить до складу держави, яка має федеративний устрій [4].

Стаття 54 (2) Конвенції ICSID визначає, що сторона, зацікавлена у виконанні рішення Арбітражу на території Договірної держави, повинна подати у відповідний судовий орган чи інший судовий орган влади, спеціально уповноважений на виконання такого роду дій такою Державою, копію рішення Арбітражу, завірену Генеральним секретарем. Кожна з Договірних держав повідомляє Генерального секретаря про судовий або інший орган державної влади, який уповноважений для цієї мети та про будь-які наступні зміни стосовно до таких органів [4].

Стаття 54 (3) Конвенції ICSID закріплює: «виконання рішення Арбітражу буде здійснюватися у відповідності з законодавством про виконання судових рішень, які набрали чинності на території Держави, де рішення підлягає виконанню» [4].

Необхідно зазначити про наявний поділ даних стадій, так як до різних стадій застосовуються правові норми різних рівнів.

Розділяти стадії необхідно також для цілей визначення виду державного імунітету, використовуваного в процесі. Так, на стадії визнання і приведення у виконання рішення діє державний судовий імунітет. У той час як на стадії примусового виконання діє державний імунітет щодо виконання рішення.

Поділ стадій можна також побачити на прикладі права Німеччини: відбувається чітке розмежування стадії приведення рішення іноземного суду у виконання і стадії примусового виконання. Причому, при визнанні та виконанні рішення іноземного арбітражу стадія приведення у виконання включає в себе визнання [44, с.61].

У коментарі до Конвенції ICSID К. Шроер виділяє «два способи визнання рішення: підтвердження рішення як обов'язкового, тобто, що володіє законною силою, і як крок, що передує виконанню (в більшості випадків)». Цікаво, що навіть в контексті другого ефекту коментатор передбачає можливість роздільних процедур визнання та приведення у виконання рішення. Так, він вказує, що визнання як етап, що передує зверненню стягнення, може мати значення, навіть якщо ще немає перспективи виконання рішення, так як відсутнє майно, яке було б об'єктом виконання в державі, де порушене клопотання про виконання [44, с.64].

На думку Ш. Крьолля, майже у всіх юрисдикціях виконання арбітражного рішення являє собою двофазний процес. В кінцевому підсумку зазвичай виконується не саме арбітражне рішення, а рішення національного суду або іншого національного органу, який спочатку визнає, інкорпорує, підтверджує або реєструє рішення арбітражу, або оголошує його виконуваним. Цей процес по перетворенню арбітражного рішення в виконавчий документ являє собою окрему частину судового розгляду, хоча і зі своїми особливостями і є приведенням у виконання (при цьому, включаючи визнання) [62].

Після здійснення цієї першої стадії і перетворення арбітражного рішення в виконавчий документ починається процес примусового виконання.

Дана стадія є абсолютно самостійною по відношенню до першої, їй можуть керувати зовсім інші державні органи та інші принципи. Як Конвенція ICSID, так і Нью-Йоркська конвенція використовує термін «приведення у виконання» або «виконання» (enforcement) для того, щоб позначити першу стадію загального процесу виконання арбітражного рішення, у той час як для позначення другої стадії використовується термін «примусове виконання» (execution) [44, с.72].

Природньо дані норми утверджують принципи визнання та виконання рішення ICSID.

Принципи виконання рішення міжнародного арбітражу проти держави були сформульовані у французькій доктрині Е. Гайяр[58], який стверджує, що «при визнанні та виконанні рішень арбітражу діють принцип ефективності

арбітражного рішення, принцип державного суверенітету і принцип самостійності державної юридичної особи. Так як в міжнародному інвестиційному арбітражі одна зі сторін є державою, то дані принципи є також принципами визнання і виконання рішення міжнародного інвестиційного арбітражу».

Пропонуємо розглянути принципи, комплексне поєднання яких властиво лише для інституту виконання рішень ICSID.

Принцип обов'язковості рішення арбітражу. Конвенція ICSID містить вимогу про обов'язковість рішення для сторін і вимагає від сторін «підкоритись та здійснювати дії, що відповідають вимогам рішення арбітражу». Дане зобов'язання абсолютно незалежне від зобов'язань щодо приведення рішення у виконання, і, таким чином, будь-яка відмова держави виконати даний обов'язок є порушенням зобов'язань за міжнародним договором. Винятком є тільки призупинення виконання рішення [4].

Таким чином, відмова в добровільному виконанні рішення міжнародного інвестиційного арбітражу з боку приймаючої держави, а також відмова суду третьої держави у виконанні рішення на його території, можуть бути кваліфіковані як порушення міжнародного публічного права і спричинити за собою міжнародно-правову відповідальність держави.

Однак, іноді держави намагаються протистояти своїм зобов'язанням за Конвенцією, і в цьому випадку справа може опинитися перед національним судом. У справі Королівство Іспанія проти інфраструктурних послуг Люксембург [21-22] FCAFC 3 (Рішення), Федеральний суд Австралії дозволив оскаржити застосування Закону про імунітет іноземних держав 1985 (Cth) (FSIA) до рішень ICSID, ухвалених проти укладання контрактів держав до Конвенції ICSID. Ухвалюючи рішення, він підтвердив, що держава, яка прагне чинити опір визнанню рішення ICSID, не матиме жодного захисту суверенного імунітету. Він також встановив чіткі принципи визнання рішень, винесених відповідно до Конвенції ICSID [64].

Принцип ефективності арбітражного рішення. З принципом обов'язковості рішення арбітражу тісно пов'язаний принцип ефективності рішення. Принцип

ефективності арбітражних рішень виникає з обґрунтованих (законних) очікувань сторін, які дійшли згоди вирішити певний обсяг суперечок за допомогою арбітражу.

Але навіть якщо суд США визнає юрисдикцію, він все ще може відмовити у визнанні та приведенні у виконання арбітражного рішення на підставі доктрини *forumnonconveniens*. Відповідно до даної доктрини, думка суду про існування альтернативного форуму і про існування публічних і приватних інтересів, які говорять на користь іншого форуму, може послужити підставою для відмови в розгляді справи. Наочним прикладом може послужити справа *Monegasque de Reassurances S.A.M. v. MAK NajiogazofUkraine* в якому перед судом стояло серйозне питання про належну сторону у справі [20]. Так як дане питання підпадало під застосування права України, суд встановив, що український суд вирішив би цю справу більш правильно.

Принцип державного суверенітету. Однак, міжнародне право не має безмежної сфери дії на стадії визнання і приведення у виконання рішень міжнародного арбітражу ICSID, так як дана процедура, в основному, здійснюється відповідно до законодавства тієї держави, на території якого здійснюється виконання (ст. 55 Вашингтонської конвенції) [4]. Таким чином, принципу ефективності рішення протистоїть принцип державного суверенітету, згідно з яким в межах своєї території держава здійснює свою владу самостійно. Особливо сильний вплив державного суверенітету простежується при визнанні та приведенні у виконання рішень інвестиційних арбітражів, так як при визнанні та виконанні рішень проти держави неминуче тягне за собою необхідність врахування норм про державний імунітет.

Таким чином, залучення державного імунітету на стадії виконання рішення є, в першу чергу, необхідною гарантією недоторканності державного майна, призначеного для виконання публічних функцій, в той час як інші активи доступні для стягнення в більшості держав, які дотримуються теорії обмеженого імунітету.

Принцип самостійності державних юридичних осіб. Для ведення комерційної діяльності держави створюють юридичні особи в різних організаційно-правових формах, які, як правило, відповідно до закону їх держави, володіють самостійним статусом і свободою розпорядження своїм майном. Природно, що при виконанні арбітражного рішення проти держави, частина майна якої захищена імунітетом, кредитори намагаються звернути стягнення і на майно юридичних осіб, тісно пов'язаних з державою. Природна реакція судів при вимозі про арешт майна державних установ в рахунок боргу держави - вирішити, що така власність перебуває за межами вимог кредиторів, так як вона належить установі, відмінній від держави-боржника. Проте, практика різних держав демонструє випадки, коли суди нехтували самостійністю юридичних осіб та звертали стягнення на їх майно на підставі застосування доктрини «зняття корпоративної вуалі» або «альтер-его» [58].

У судовій практиці США найзнаменитішим у даній області стало рішення Верховного суду по справі Вапсес, у якому суд вказав на те, що самостійним юридичним статусом державної компанії можна знехтувати в тому випадку, якщо компанія контролюється суверенним власником у такій мірі, що виступає в якості його агента, або якщо визнання за юридичною особою самостійного статусу спричинило б за собою «обман і несправедливість» [19].

Необхідно відзначити, що положення про незалежне визнання і приведення у виконання рішень арбітражу ICSID, проведеного відповідно з Конвенцією, не застосовуються по відношенню до рішень, винесених в рамках Додаткової процедури, які прирівнюються до звичайних рішень міжнародних комерційних арбітражів. Це пояснюється становищем арбітражних правил Додаткової процедури, яка передбачає, що арбітраж в рамках Додаткової процедури може проводитися тільки в державах - учасниках Нью-Йоркської конвенції [4], так як інакше приведення у виконання таких рішень може бути вкрай скрутним.

Таким чином, виконання рішень ICSID регулюється ст. 53-55 Конвенції. Норма ст. 53 (1), на нашу думку, є вдосконаленим стандартом визнання і

виконання арбітражних рішень і проголошує, що «рішення Арбітражу є зобов'язуючим для сторін і не підлягає апеляції чи іншому способу оскарження, за винятком тих, які передбачені в цій Конвенції» [4].

Вашингтонська конвенція виключає можливість перегляду рішення з боку національних судів на стадії визнання і приведення у виконання. У контексті норм ст. 26 (виняток інших засобів вирішення спору) і ст. 27 (відмова держави інвестора від права надавати дипломатичний захист) можна визначити Конвенцію ICSID як цілком самостійну замкнуту систему [4].

У свою чергу, зобов'язання держав-учасниць Конвенції ICSID мають свої межі. По-перше, держави зобов'язані приводити у виконання не всі рішення арбітражу, а тільки ту частину, яка стосується виплати грошової компенсації. По-друге, держави-учасники зобов'язані приводити у виконання рішення, як якщо б воно було остаточним судовим рішенням даної держави [4].

Таким чином, слід відзначити, що процесуальні особливості національного права, що застосовуються для перегляду остаточних рішень, можуть створювати перешкоду і для виконання рішень ICSID. Подальші обмеження передбачені в ст. 55, яка спеціально обумовлює, що виконання не повинно суперечити законодавству про імунітети тієї держави, на території якого виконується рішення.

Формальні вимоги до стадії визнання і приведення у виконання містяться в ст. 54 (2) і полягають лише в наданні копії рішення, засвідченої Генеральним Секретарем ICSID, до компетентного органу держави, де запитується виконання [4].

2.2. Особливості механізму перегляду та скасування рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів

Один з основних принципів міжнародного комерційного арбітражу - принцип, відповідно до якого арбітражне рішення є остаточним і не підлягає оскарженню. Ця властивість розповсюджується і на інвестиційний арбітраж ICSID.

Однак, у виняткових випадках, виникає необхідність відійти від цього принципу і використати виключні засоби правового захисту [70].

Одним з таких «виняткових засобів правового захисту» є оспорювання арбітражного рішення.

У літературі про оскарження арбітражного рішення говорять як про «захисний механізм, який забезпечує недоторканність закону, не зачіпаючи суті рішення». Це передбачає виключні засоби правового захисту, призначені для конкретних цілей [68]. Мета оскарження полягає в тому, щоб скасувати арбітражне рішення і визнати його недійсним [68]. Перегляд арбітражних рішень покликаний зберегти інтереси сторін арбітражу. Так як арбітраж має приватний характер, ця вимога може бути задоволена за допомогою використання механізму контролю, який гарантує, що рішення залишилося в рамках арбітражної угоди сторін [66].

Головною особливістю режиму виконання, передбаченим Конвенцією ICSID є відсутність можливості для національних судів будь-яким чином переглянути рішення. У документах Світового банку було підкреслено автономний характер системи ICSID, що є його унікальною рисою. «Арбітраж ICSID відомий як ізольований, де локалізований арбітраж, оскільки національні суди держав не грають ніякої ролі у діяльності ICSID» [66].

Всі дії, які можуть бути зроблені після винесення рішення арбітражем, такі як виправлення рішення (ст. 49), його тлумачення (ст. 50), зміна (ст. 51) та скасування (ст. 52), реалізуються в рамках системи ICSID іншими складами суддів [4].

Тобто, всі функції контролю здійснюють не національні суди, а сам ICSID. Його рішення є остаточним в тому сенсі, що навіть в рамках Вашингтонської конвенції воно не може бути переглянуте по суті.

Конвенція ICSID передбачає можливість призупинення виконання рішення на території держави-учасниці у тому випадку, якщо одна зі сторін спору звернулася із заявою про тлумачення, зміну або припинення арбітражного рішення[4].

Однак, в силу того, що дані питання вирішуються в рамках Конвенції ICSID, то і виконання рішення може бути призупинено лише за рішенням відповідного арбітражу на підставі заяви будь-якої зі сторін[4].

Таким чином, просто розгляд заяви про скасування рішення міжнародного інвестиційного арбітражу саме по собі не може бути підставою для призупинення виконання.

Процедура скасування передбачена в ст. 52 Вашингтонської конвенції і в Арбітражному регламенті ICSID (ст. 52-55). Кожна сторона може подати письмову заяву про скасування арбітражного рішення Генеральному секретарю протягом 120 днів з дати винесення арбітражного рішення. якщо підставою скасування є факт корупції, така заява подається протягом 120 днів з моменту виявлення факту корупції «і в будь-якому випадку протягом трьох років з дня винесення арбітражного рішення» [4].

Після отримання заяви голова негайно призначає комітет adhoc в складі трьох осіб з числа осіб, які включені в список арбітрів. «Ніхто з членів цього комітету не повинен бути членом суду, який виніс арбітражне рішення, мати те ж громадянство, що і будь-який член такого суду, бути громадянином держави, що є стороною в суперечці, або держави, фізична або юридична особа якої є стороною в суперечці, бути внесеним до списку арбітрів будь-яким з цих держав або бути особою, яка діяла як примиритель в цій же суперечці» [68].

Відповідно до ст. 14 Вашингтонської конвенції особи, «призначені в списки, повинні мати високі моральні якості та визнану компетентність у галузі права, торгівлі, промисловості або фінансів, з тим щоб від них можна було очікувати прийняття незалежних рішень ». Таким вимогам повинні також відповідати члени комітету adhoc. Арбітри члени комітету adhoc мають бути незалежними,

неупередженими, приймати самостійно рішення на основі наявних у них фактів і застосованого права. Крім загальних кваліфікаційних вимог, члени комітету *ad hoc* повинні відповідати спеціальним вимогам. Ці спеціальні вимоги закріплені в п. 3 ст. 52 [4].

Комітет має право скасувати арбітражне рішення повністю або в частині. Якщо заявник просить призупинити виконання арбітражного рішення, виконання тимчасово припиняють до винесення рішення комітетом по цьому проханні. Якщо рішення буде скасовано, то на прохання будь-якої зі сторін спір може бути переданий в новий трибунал, сформований за правилами Вашингтонської конвенції (п. 6 ст. 52) [4].

Слід мати на увазі, що скасування арбітражного рішення означає, що обов'язкова сила скасованої частини рішення припинена. Проте рішення про скасування не замінює собою арбітражне Рішення [71].

Виникає логічне питання: яким же правовим статусом володіє рішення про скасування арбітражного рішення? - Воно не є арбітражним рішенням і не може бути скасовано. Але його можна прирівняти до арбітражного рішення з точки зору його обов'язкової юридичної сили, визнання і виконання.

У свою чергу, професором Лейденського університету Ф. Бетенс був проведений докладний аналіз режиму виконання рішень, передбачений Конвенцією ICSID, у якому він вважає, що процедура перегляду рішення національними судами, яка сприймається як «необхідне зло», не завжди має негативний ефект для сторін. У деяких випадках розгляд спору двома різними правовими інститутами може сприяти сприйняттю сторонами рішення більш об'єктивного, а суддя державного суду, таким чином, сприймається більш «нейтральною» особою, ніж інші арбітри в рамках тієї ж установи ICSID [51].

Професор вказує, що відсутність застереження про публічний порядок ще не говорить про неможливість зловживання іншими підставами для скасування рішення, які можливі в рамках ICSID. Наприклад, така підстава для скасування рішення ICSID, як необґрунтованість рішення, дозволяє перевіряти і оцінювати

аргументацію рішення арбітражу. А наслідки скасування рішення в рамках ICSID не допускають можливості привести у виконання дане рішення, так як воно було скасовано тим же органом, яким і було винесено.

Таким чином, у відповідності до системи ICSID механізм скасування арбітражних рішень з інвестиційних спорів встановлений у Вашингтонській конвенції 1965 р. Відповідно до цієї системи арбітражні рішення не можуть переглядатися національними судами. Це повністю автономна система, яка не залежить від будь-якої національної правової системи. Однією з підстав припинення виконання рішень є його скасування комісією ad-hoc ICSID [39].

Ст. 52 Вашингтонської конвенції подібно ст. 5 Нью-Йоркської конвенції закріплює перелік норм, на підставі яких рішення може бути скасовано, проте дані не можуть бути підставою для відмови у визнанні та виконанні в суді держави-учасника:

- а) у випадку, коли Арбітраж був заснований неналежним чином;
- б) у випадку, коли Арбітраж перевищив свої повноваження;
- в) у випадку, якщо мав місце підкуп одного з Арбітрів;
- г) у випадку, якщо було суттєве відхилення від правил процедури; або
- д) у випадку, якщо рішення Арбітражу не було належним чином обґрунтовано [4].

Таким чином, слід відзначити, що скасування рішення можливе лише з процесуальних підстав, навіть при скасуванні рішення арбітражу не переглядалися по суті. Серед таких підстав установа арбітражу неналежним чином, явне перевищення повноважень арбітражем, підкуп одного з арбітрів, істотне відступ від правил процедури та неналежне обґрунтування рішення.

2.3. Розгляд спорів та виконання рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів за участю України

Українське законодавство, міжнародні договори та конвенції, підписані та ратифіковані Україною, надають іноземним інвесторам досить широкий спектр інструментів, що дозволяють захистити їх інтереси у разі будь-якого інвестиційного спору. Українське законодавство не поділяє процедуру визнання та виконання рішень комерційного арбітражу та інвестиційного арбітражу.

Україна ратифікувала Конвенцію ICSID Законом України «Про ратифікацію Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами» від 16.03.2000 № 1547-III [9].

За період з прийняття Конвенції наша державастала відповідачем у чотирнадцяти справах, які розглядалися ICSID.

На користь нашої держави було вирішено 5 справ:

—GenerationUkraine [13];

—TokiosTokeles [15];

—BoshInternational [11];

— і GEA Group [12].

Три справи - на користь заявника, а ще три – врегульовані іншим чином.

Зокрема, перша справа Lemire завершилася мировою угодою і врегулюванням без компенсації.

У свою чергу, у 2006 році за згодою сторін було припинено провадження по справі Western NIS EnterpriseFund (розпочато за позовом американського фонду прямого інвестування, адже, як стверджував інвестор, українськими судами було відмовлено у визнанні й виконанні іноземного арбітражного рішення і внаслідок рішення, винесеного українським судом, він втратив значну частину інвестицій) [16].

Також було припинено провадження по справі PoltavaGas [14].

Ще три справи проти України (KrederiLtd.; City-State N.V., PraktykaAssetManagementCompany LLC, CrystallInvest LLC andProdiz LLC; GilwardInvestments B.V.) зараз знаходяться на розгляді. Окремі рішення трибуналів ICSIDпо справах проти України справили значення на розвиток

міжнародного інвестиційного права і інвестиційного арбітражу. У декількох рішеннях були сформульовані важливі положення, на які звертається увага в практиці трибуналів ICSID, науковій літературі і навчальних курсах [40].

Проаналізувавши арбітражні справи за участю України, можна зазначити, що однією з найвідоміших справ у міжнародному праві є справа TokiosTokelés v. Ukraine [15]. Значну увагу вона отримала через висвітлення кола питань щодо компетенції ICSID та питання експропріації (примусового позбавлення власності).

Компанія «ТокіосТокелес» звернулася в ICSID в 2002 році. Підставою звернення була заявлена примусове позбавлення інвестиції компанії «ТокіосТокелес» - «Такі Справи» і заявлене порушення державою Україна положень угоди між урядом України та урядом Литовської Республіки про сприяння та взаємний захист інвестицій (Угоду). Позовні вимоги полягали у виплаті Україні компенсації в розмірі 65 млн доларів США [15].

У 2005 році після невдалої спроби укладення мирової угоди, «ТокіосТокелес» збільшила позовні вимоги ще майже на 10 млн доларів США, в зв'язку з тим, що порушення з боку України нібито тривали також і в 2005 році [15].

Відзначимо, що таке важливе як для сторін, так і для міжнародного права рішення не можна назвати легким - розгляд справи тривав понад чотири роки, протягом яких було розглянуто чимало доказів. Разом з тим, ICSID відмовився прийняти до уваги деякі з наданих позивачем доказів, зокрема щодо замовного характеру кримінальної справи, порушеної проти керівництва «Такі Справи», проведення незаконного прослуховування співробітників, поширення прес-релізу органами державної влади, яке містить наклеп на «Такі Справи» позивача, і інші.

Разом з тим, ICSID вказав, що якісь порушення з боку відповідача все-таки були, але, як випливає з рішення, оскільки при проведенні перевірок «Такі Справи» було допущено ряд порушень, це свідчить про відсутність злого умислу у відповідача.

Власне ціна позову становила близько 65 млн. дол. США, однак розгляд справи закінчилося винесенням рішення в інтересах України, позов був відхилений. Процесуальні витрати ICSID, постановили поділити між сторонами спору [28].

Одним із новіших справ є справа 2020 року, коли компанія PhilipMorris заявила, що подала позов проти уряду України в ICSID в зв'язку зі штрафом Антимонопольного комітету України. На думку компанії, рішення АМКУ порушило двосторонні угоди про взаємний захист інвестицій з США та Швейцарією [63].

Слід зазначити, що існує особливий Порядок під назвою «Затвердження Порядку використання коштів державного бюджету, виділених для здійснення платежів, пов'язаних із виконанням рішень, ухвалених іноземними юрисдикційними органами», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 408 від 7 березня 2007 р. (Далі - Порядок).

Цей Порядок встановлює правила урегулювання за рішеннями, підтвердженими міжнародним арбітражем, укладеним за угодою про здійснення юрисдикції, яку держава Україна надала відповідно до міжнародного договору, належним чином укладеного Україною.

З існуючої практики ICSID у справах проти України виходить, що найчастіше іноземні інвестори заявляють про такі порушення, як ненадання рівного і справедливого ставлення до інвесторів та інвестицій, та щодо несправедливої експропріації [10].

З одного боку, вирішення спорів на користь України показує її потенціал та певну успішність як відповідача, однак, з іншого боку, вказує на необхідність у вдосконаленні інвестиційної діяльності в цілому. Не можна впевнено стверджувати про успішність України при розв'язанні інвестиційних спорів, беручи до уваги лише ICSID, як лише один із можливих методів.

Тому важливим є загартовування та вдосконалення внутрішньої системи. Перш за все, забезпеченням захисту прав власності (як приватної, так і державної)

разом із верховенством права, які права дозволять повернути довіру внутрішнього інвестора і нададуть такий необхідний капітал для розвитку української економіки. Одним із шляхів також залишається аналіз досвіду інших держав [28].

Таким чином, слід відзначити, що арбітражні рішення ICSID підлягають автоматичному визнанню сторонами в Україні. Отже, інвестор, що володіє завірною копією рішення ICSID, має право виконати це Рішення в Україні.

Можна з впевненістю стверджувати, що ICSID у справах проти України вплинули на розвиток міжнародного інвестиційного права та інвестиційного арбітражу, з формуванням важливі положення, на які звертається увага в практиці трибуналів ICSID, науковій літературі і навчальних курсах.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Таким чином, проаналізувавши тему наукового дослідження - виконання рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів, ми можемо дійти наступних висновків.

1. Генезис правового врегулювання інвестиційних спорів у міжнародному праві здійснено на аналізі історичних подій з розмежуванням на епохальні етапи: до Другої світової війни та після Другої світової. До Другої світової війни інвестиційні спори повністю залежали від національного законодавства та національних судів.

2. Правова природа діяльності Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів носить об'єктивний характер. Згода на інвестиційний арбітраж прописується в Міжнародних інвестиційних угодах (International Investment Treaties), у двосторонніх інвестиційних договорах (Bilateral Investment Treaties) та багатосторонніх угодах (наприклад, у Договорі до Енергетичної Хартії — Energy Charter Treaty).

У разі ініціювання інвестиційного арбітражу перше питання, яке може виникнути, стосується юрисдикції. Вашингтонська Конвенція 1965 р. про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами є таким собі «процесуальним кодексом», згідно з яким діє ICSID.

3. Порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами в рамках Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів відповідно до Конвенції ICSID полягає у чітко визначеній процедурі: направлення заяви, реєстрація заяви Генеральним секретарем, заснування арбітражу в найкоротший строк, розгляд спору зі здійсненням процедури, передбаченою даною Конвенцією ICSID з застосуванням Правил арбітражного вирішення спорів, якщо сторони не домовились про інше, прийняття рішення більшістю голосів Арбітрів, направлення завірених копій рішень сторонам.

4. Порядок визнання та виконання рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів, наступний:

— приведення до виконання рішень ICSID врегульовано в розділі IV ч. 6, ст. 53-55 Конвенції ICSID;

— норма ст. 53 (1), на нашу думку, є вдосконаленим стандартом визнання і виконання арбітражних рішень і проголошує, що «рішення Арбітражу є зобов'язуючим для сторін і не підлягає апеляції чи іншому способу оскарження, за винятком тих, які передбачені в цій Конвенції»;

— Вашингтонська конвенція виключає можливість перегляду рішення з боку національних судів на стадії визнання і приведення у виконання. У контексті норм ст. 26 (виняток інших засобів вирішення спору) і ст. 27 (відмова держави інвестора від права надавати дипломатичний захист) можна визначити Конвенцію ICSID як цілком самостійну замкнуту систему;

— зобов'язання держав-учасниць Конвенції ICSID мають свої межі: держави зобов'язані приводити у виконання не всі рішення арбітражу, а тільки ту частину, яка стосується виплати грошової компенсації; держави-учасники зобов'язані приводити у виконання рішення, як якщо б воно було остаточним судовим рішенням даної держави;

— формальні вимоги до стадії визнання і приведення у виконання містяться в ст. 54 (2) і полягають лише в наданні копії рішення, засвідченої Генеральним Секретарем ICSID, до компетентного органу держави, де запитується виконання.

З огляду на особливості міжнародного інвестиційного арбітражу, автором сформульовані наступні принципи інституту виконання рішень міжнародних інвестиційних арбітражів: принцип обов'язковості рішення, принцип ефективності рішення, принцип суверенітету держави і принцип самостійності державних юридичних осіб. Також автор приходить до висновку про необхідність дотримання балансу між цими принципами для того, щоб забезпечити ефективний захист іноземного інвестора.

5. Особливості механізму перегляду та скасування рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів полягають у тому, що Конвенція ICSID не дає можливості для національних судів будь-яким чином переглянути рішення. Всі дії, які можуть бути зроблені після винесення рішення арбітражем, такі як виправлення рішення (ст. 49), його тлумачення (ст. 50), зміна (ст. 51) та скасування (ст. 52), реалізуються в рамках системи ICSID іншими складами судів. У свою чергу, розгляд заяви про скасування рішення міжнародного інвестиційного арбітражу саме по собі не може бути підставою для призупинення виконання.

6. Дослідження спорів та виконання рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів за участю України дало змогу виявити, що за період з прийняття Конвенції наша держава стала відповідачем у чотирнадцяти справах, які розглядалися ICSID. Окремі рішення трибуналів ICSID по справах проти України справили значення на розвиток міжнародного інвестиційного права і інвестиційного арбітражу. У декількох рішеннях були сформульовані важливі положення, на які звертається увага в практиці трибуналів ICSID, науковій літературі і навчальних курсах. Практика ICSID у справах за участі України показує, що найчастіше інвестори заявляли про наступні порушення: нерівність та несправедливість у ставленні до інвесторів та інвестицій, а також щодо несправедливої експропріації. У той же час в Україні немає спеціальної процедури визнання і виконання рішень міжнародних інвестиційних арбітражів. Це означає, що на практиці рішення ICSID на території України виконуються у такому самому порядку, як і всі інші рішення іноземних судів та міжнародних комерційних арбітражів.

З метою удосконалення конвенції ICSID з питань визнання та виконання рішень ICSID внести наступні зміни та доповнення, а саме:

- створення на базі ICSID апеляційної палати, яка буде виконувати роль міжнародної апеляційної інстанції та переглядати в апеляційному порядку судові рішення ICSID.

- внести відповідні зміни у Конвенцію ICSID, а саме про те, що всі дії, які можуть бути зроблені після винесення рішення арбітражем, такі як виправлення рішення (ст. 49), його тлумачення (ст. 50), зміна (ст. 51) та скасування (ст. 52), реалізуються в рамках системи ICSID не іншими складами суддів, а окремою апеляційною палатою, утвореною арбітрами, що не розглядають інші справи окрім тих, що підлягають перегляду.
- внести відповідні зміни у Конвенцію ICSID про те, що розгляд заяви про скасування рішення міжнародного інвестиційного арбітражу в апеляційному порядку є підставою для призупинення виконання такого рішення.
- у свою чергу встановити, що скасування рішення про скасування арбітражного рішення в апеляційному порядку замінює собою арбітражне Рішення, і має наслідком скасування останнього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаванська Хартія URL: https://stud.com.ua/86531/pravo/gavanska_hartiya (дата звернення: 25.09.2021 р.)
2. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947)Бельгія, Канада, Австралія [...]; Угода, Міжнародний документ від 30.10.1947 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#Text (дата звернення: 25.09.2021 р.)
3. Конвенція ООН про визнання і приведення у виконання іноземних арбітражних рішень 1958 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_070#Text (дата звернення: 25.09.2021 р.)
4. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 18.05.1965 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060#Text (дата звернення: 23.09.2021 р.)
5. Угода між Україною та Швейцарською Конфедерацією про сприяння та взаємний захист інвестицій : Угода Швейц. Конфедерація від 20.04.1995 р. : станом на 21 січ. 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/756_003 (дата звернення: 18.09.2021 р.)
6. Угода між Урядом України та Урядом Грецької Республіки про сприяння та взаємний захист інвестицій : Угода Грецька Респ. від 01.09.1994 р. : станом на 4 груд. 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300_871
7. Угода про сприяння та взаємний захист інвестицій між Україною та Королівством Нідерландів : Угода Королівство Нідерландів від 14.07.1994 р. : станом на 26 лют. 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/528_716 (дата звернення: 18.09.2021 р.)
8. The ICSID ConventionArbitrationRules (2003) // URL: <http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/icsid/staticfiles/basicdoc/partf-chap07.html> (дата звернення: 11.10.2021)

9. Про ратифікацію Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1547-14#Text> (дата звернення: 28.09.2021 р.)
10. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення платежів, пов'язаних з виконанням рішень закордонних юрисдикційних [...]Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 07.03.2007 № 408<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2007-%D0%BF#Text>(дата звернення: 15.10.2021 р.)
11. Bosh International, Inc and B&P Ltd Foreign Investments Enterprise v. Ukraine, ICSID Case No. ARB/08/11 URL: <https://www.italaw.com/cases/1563> (дата звернення: 13.10.2021)
12. GEA Group Aktiengesellschaft v. Ukraine, ICSID Case No. ARB/08/16 URL: <https://www.italaw.com/cases/478>(дата звернення: 13.10.2021)
13. Generation Ukraine, Inc. v. Ukraine, ICSID Case N ARB/00/9 URL: <https://www.italaw.com/cases/482>(дата звернення: 14.10.2021)
14. JKC Oil & Gas plc, Poltava Gas B.V. and Poltava Petroleum Company JV v. Ukraine URL: <https://www.italaw.com/cases/3153>(дата звернення: 09.10.2021)
15. Tokios Tokelés v. Ukraine. Award. URL: http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C220/DC2232_En.pdf (дата звернення: 11.10.2021 р.)
16. Western NIS v. Ukraine URL: <https://investmentpolicy.unctad.org/investment-dispute-settlement/cases/164/western-nis-v-ukraine> (дата звернення: 13.10.2021)
17. Base Metal Trading, Ltd. v. OJSC «Novokuznetsky Aluminum Factory» URL: https://casetext.com/case/base-metal-trading-v-ojsc-novokuznetsky-alum?__cf_chl_jschl_tk__=pmd_iJwvzcEcqRONBgF3Bh_8XF4NABpzJp4db9L.NmH KbV8-1634644124-0-gqNtZGzNAnujcnBszQil(дата звернення: 11.10.2021)
18. Elettronica Sicola S.p.A. (ELSI) (United States of America v. Italy) URL: <https://www.icj-cij.org/en/case/76> (дата звернення: 27.09.2021)

19. FirstNafonalCityВапК v. ВапсоPataelComercioExteriordeCuba. 462 U .S. 611, 626, 629 (1983).
20. Monegasque De Reassurances v. Nak Naftogaz, 158 F. Supp. 2d 377 (S.D.N.Y. 2001)
URL: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp2/158/377/2415223/> (дата звернення: 15.10.2021)
21. S.A.R.L. Benvenuti & Bonfant v. People's Republic of the Congo, ICSID Case No. ARB/77/2 URL: <https://www.italaw.com/cases/3522>(дата звернення: 15.10.2021)
22. Academic research in multidisciplinary innovation URL: <http://surl.li/alipd> (дата звернення: 13.10.2021)
23. Бондар К.П.. Особливості правової природи арбітражних механізмів міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів (ІКСІД): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 Київ, 2016. 213 с.
24. Воронюк Є. В. Вплив міжнародних організацій на економічну політику країн світу. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2020. 27 лист. с.9
25. Деркач С. В. Міжнародний комерційний арбітраж та міжнародний інвестиційний арбітраж: порівняльна характеристика. Національний авіаційний університет. Київ, 2020. 94 с.
26. Interaction of society and science: problems and prospects URL:<http://surl.li/alipo> (дата звернення: 15.10.2021)
27. Коссак В.М., Юркевич Ю.М. Правовий захист економічної конкуренції: навч. посібник. Львів. 2013. С. 115-120.
28. Коч О. В.Визнання та виконання іноземних арбітражних рішень в Україні: тенденції судової практики URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/19437>(дата звернення: 10.10.2021 р.)
29. М.Ю. Становлення та розвиток міжнародно-правового захисту іноземних інвестицій URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/6109> (дата звернення: 25.09.2021 р.)

30. Лабін Д.К. Міжнародне право із захисту та заохочення іноземних інвестицій// Міжнародне право: підручник для бакалаврів [під ред. А. Н. Вилегжаніна]. - М.: Вид-во Юрайт,2012. С. 846.
31. Лазаренко М.М. Проблематика визнання та виконання рішень МЦБІС URL: <http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc21/31.pdf> (дата звернення: 16.10.2021 р.)
32. Лазаренко М.М. Концепції вдосконалення механізмів вирішення міжнародних інвестиційних спорів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.Серія «Право». 2016.№ 1.с 62-64.*
33. Лисиця В.М. Цивільно-правовий механізм регулювання інвестиційних відносин, ускладнених іноземним елементом URL: <https://izak.ru/upload/iblock/54d/54dec129832f3e8aa2919fe7b0b64057.pdf> (дата звернення: 25.09.2021 р.)
34. Мальський М. Іноземні інвестори в Україні в рамках ICSID: гра в чий ворота? URL: <http://pravotoday.in.ua/ua/press-centre/publications/pub-12/> (дата звернення: 16.10.2021 р.)
35. Маркс К. Г. Капітал / К. Г. Маркс — «Public Domain», 1867 г.
36. Негода І.А.Міжнародні інвестиційні спори: поняття, класифікація та порядок вирішення URL: <https://cutt.ly/oRjhjty> (дата звернення: 29.09.2021 р.)
37. Нестеренко, А. В. Засоби вирішення міжнародних спорів у міжнародному публічному праві URL:http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/14874/Nesterenko%20A%20V%20__fbip_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 18.09.2021 р.)
38. Новікова Т. В. Національність інвестора на практиці міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів та трибуналів ЮНСІТРАЛ. Теорія та практика суспільного розвитку. Юридичні науки. 2015. № 6. с. 77-81.
39. Оганезова С. Р. Особливості юрисдикції МЦУІЗ щодо врегулювання інвестиційних спорів URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/osobennosti-yurisdiktsii-ntsuis-po-uregulirovaniyu-investitsionnyh-sporov.pdf> (дата звернення: 11.10.2021 р.)

40. Послуги юридичні (справа за позовом компанії "City-State N.V.", "Praktyka Asset Management Company Llc", "Crystal-Invest Llc" Та "Prodiz Llc" до держави Україна) URL: https://minjust.gov.ua/m/str_50771 (дата звернення: 11.10.2021 р.)
41. Правові механізми вирішення інвестиційних спорів відповідно до міжнародних договорів ЄС та держав-членів ЄС URL:http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18611/Syvak_Pravovi_mekhanizmy_vyrishennia_investytsiinykh_sporiv.pdf?sequence=1 (дата звернення: 03.10.2021 р.)
42. Рачков І.В. Виконання США рішень міжнародних інвестиційних арбітражів МЦУІС URL:<https://www.mjil.ru/jour/article/view/97/22> (дата звернення: 10.10.2021 р.)
43. Украина в Международном центре по урегулированию инвестиционных споров (ICSID) URL: https://www.sk.ua/sites/default/files/ukraina_v_mezhdunarodnom_centre_po_uregulirovaniyu_investicionnyh_sporov_icsid.pdf (дата звернення: 25.09.2021 р.)
44. Фархутдинов І.З. Міжнародно-правове регулювання інвестиційних відносин: теорія та практика URL: <https://www.dissercat.com/content/mezhdunarodno-pravovoe-regulirovanie-investitsionnykh-otnoshenii-teoriya-i-praktika> с.390 (дата звернення: 30.09.2021 р.)
45. Фесенко О. М. Принципи адміністративно-правового захисту інвестицій в Україні / О. М. Фесенко // Правова позиція. - 2020. - № 2 (27). – С. 66 – 73
46. Цирина М.А. Правова природа Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів. Журнал закордонного законодавства та порівняльного правознавства № 4.2017. 23 серпня с.106-113.
47. Шпакова В. В. Господарсько-правовий механізм забезпечення інвестиційної безпеки держави автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 Харків, 2021. 22 с. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Shpakov/a_Shpakov.pdf (дата звернення: 24.09.2021 р.)

48. Юсифова Р. Т. Личный закон и национальность юридического лица: понятие и соотношение в современном международном частном праве: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2018. 212 с.
49. *Аннали юридичного факультету в Белграді, Журнал правових і соціальних наук* URL: https://anali.rs/xml/201-/2016c/2016-3e/Annals_sveska_2016-64-3.pdf (дата звернення: 24.09.2021 р.)
50. Al-Adba, N. M. *The Limitation of State Sovereignty in Hosting Foreign Investments and The Role of Investor-State Arbitration to Rebalance The Investment Relationship*, (University of Manchester) 181 p., 2014.
51. Baetens, F. *Enforcement of Arbitral Awards: «To ICSID or Not to ICSID» is Not the Question* // Weiler T., Laird I. *Investment Treaty Arbitration and International Law*. *Juris Arbitration Series*. Vol. 5. .Juris New York, 2012. P. 211-228.
52. Brown C. *International Investment Agreements* URL: https://brill.com/view/journals/ario/16/1/article-p551_29.xml (дата звернення: 27.09.2021)
53. Bungenberg M., Reinisch A. *From Bilateral Arbitral Tribunal and Investment Courts to a Multilateral Investment Court Options Regarding the Institutionalization of Investor-State Dispute Settlement Second Edition* URL: <https://library.oapen.org/viewer/web/viewer.html?file=/bitstream/handle/20.500.12657/23089/1007069.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 29.09.2021)
54. Charlotin D. *Looking back: SOABI v. Senegal tribunal disagreed over meaning of “foreign control language” in ICSID Convention, and considered implications of contract’s non-compliance with local law.* URL: <https://www.iareporter.com/articles/looking-back-soabi-v-senegal-tribunal-disagreed-over-meaning-of-foreign-control-language-in-icsid-convention-and-considered-implications-of-contracts-non-compliance-with-local-l/> (дата звернення: 13.10.2021)
55. Dolzer, R., Schreuer, C. *Principles of International Investment Law*, OUP URL: <https://global.oup.com/academic/product/principles-of-international-investment-law-9780199651801?cc=ua&lang=en&#> (дата звернення: 26.09.2021)

56. Esra Y. Ü. The development of international investment dispute settlement systems
URL: <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TXpFeU5qRTFOUT09/the-development-of-international-investment-dispute-settlement-systems> (дата звернення: 27.09.2021)
57. Gaillard E. State Enffes in Intemafonal Albitafon // IAI Series оп Intemafonal Albitafon. № 4. 2008.
58. Ginsburg, T. International Substitutes for Domestic Institutions: Bilateral Investment Treaties and Governance URL: https://www.researchgate.net/publication/223125621_International_Substitutes_for_Domestic_Institutions_Bilateral_Investment_Treaties_and_Governance (дата звернення: 26.09.2021)
59. International Center for Settlement of Investment Disputes (History). URL: <https://icsid.worldbank.org/About/ICSID> (дата звернення: 27.09.2021)
60. Kaushal A. Revisiting History: How The Past Matters For The Present Backlash Against The Foreign Investment Regime. URL: https://web.archive.org/web/20180423010609id_/http://www.harvardilj.org/wp-content/uploads/2010/09/HILJ_50-2_Kaushal.pdf (дата звернення: 24.09.2021)
61. Kozyreva, V. P., & Kostyuchenko, D. S. Legal nature of international mixed arbitration. URL: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.57.15076> (date of access: 13.10.2021)
62. Kroll S. Enforcement of Awards / Bungenberg M., Griebel/ Intemafonal Investhment Law: A Handbook. 2015. P. 1490 URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-662-59732-3_7 (дата звернення: 01.10.2021)
63. Philip Morris подав позов до України в міжнародний інвестиційний арбітраж через штраф АМКУ URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/711643.html> (дата звернення: 15.10.2021 р.)
64. Recognition, Enforcement or Execution? The Full Federal Court's Nuanced Examination of Foreign Awards in Australia URL: <http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2021/08/03/recognition-enforcement-or-execution-the-full-federal-courts-nuanced-examination-of-foreign-awards-in-australia/> (дата звернення: 01.10.2021)

65. Sabah A. F. International arbitration in investment disputes” case study of Egypt//Emerald Publishing Limited, 2020 p. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/REPS-11-2018-0027/full/html> (дата звернення: 24.09.2021)
66. Schreuer Ch. H. , Malintoppi L., Reinisch A., Sinclair A. The ICSID Convention : A Commentary. Cambridge, 2009. P. 903
67. Sornarajah M. The International Law on Foreign Investment. — Cambridge, 1994. — P. 12–19 p.
68. Sundra Rajoo. Annulment of Investment Arbitration Awards // The Investment Treaty Arbitration Review. 1st ed. Editor Barton Legum. Paris, 2016. P. 160.
69. The International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID) The International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID) URL: <https://www.acerislaw.com/the-international-centre-for-settlement-of-investment-disputes-icsid/> (дата звернення: 27.09.2021)
70. World Bank. 2016. Updated background paper on annulment for the administrative council of ICSID. Washington, D.C. : World Bank Group // URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/705861489478820495/Updated-background-paper-on-annulment-for-the-administrative-council-of-ICSID> (дата звернення: 15.10.2021)
71. World Bank. 2016. Updated background paper on annulment for the administrative council of ICSID. Washington. P. 1.